

Економічні права у сфері місцевого самоврядування: муніципально-правові аспекти інституціоналізації та реалізації

Автор: Батанов О. В.

Організація: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

Видання: Конституціоналіст · 2019

Дата публікації: 2020-10-23

Постійна адреса: <https://constitutionalist.com.ua/ekonomichni-prava-u-sferi-mistsevoho-samovriaduvannia-munitsypalno-pravovi-aspekty-instytutsionalizatsii-ta-realizatsii-chasopys-kyivskoho-universytetu-prava-2019-4-s-68-73/>

Відомості про автора

Батанов О. В.

Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

Анотація

DOI: [10.36695/2219-5521.4.2019.10](https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2019.10)

УДК 342.5 ; 342.7

О.В. БАТАНОВ

Олександр Васильович Батанов, доктор юри дичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України *

ORCID: 0000-0002-0239-4539

ЕКОНОМІЧНІ ПРАВА У СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:

МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Права людини сьогодні стали однією з ключових наукових проблем, які вивчаються із найбільш широких та різноманітних позицій – з філософсько-гуманістичної точки зору, в аспекті сутності та явища публічної влади, принципів перебудови політичної та правової системи, здійснення соціально-культурної політики, розвитку ринкової економіки та подолання наслідків економічних криз, боротьби з екологічними загрозами, злочинністю тощо.

Важливість та актуальність даної теми не треба доводити, оскільки права людини є органічним компонентом не лише демократичного політичного простору, інструментом гуманізації суспільних відносин, формування творчої особистості та становлення постіндустріального людства, а й іманентною ознакою економічної системи суспільства та конституційної економіки в цілому. У цьому аспекті на права людини покладають вирішення низки внутрішніх, міжнародних та глобальних завдань та викликів, у тому числі й насамперед у сфері економіки. Права знаходять свою присутність практично в кожній сфері життєдіяльності людини, відображаючи її життя в особливому якісному стані, пов'язаному із затвердженням у громадській свідомості та практиці ідеї свободи особистості. Адже з розвитком постіндустріальної цивілізації і ринкових відносин, еволюції конституціоналізму та глобалізації доктрини прав людини економічні фактори усе більше впливають як на життя людини та її соціальне і природне довкілля, так і організацію й функціонування сучасних суспільства і держави. Сучасне суспільство і держава з метою свого оптимального та цивілізованого функціонування об'єктивно вимагають наявності системи взаємопов'язаних ринків, що втягує у свій обіг не тільки звичайні товари та послуги, а й саму працю, продукти культурної та інтелектуальної діяльності тощо.

Вплив «ефекту економіки» відчувається практично на всіх суспільних структурах та інститутах. Політичне життя суспільства і держави чим -

далі більше концентрується навколо створення умов для динамічного економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування сучасних поглядів на проблеми реалізації та захисту прав людини, у тому числі в аспекті організації та функціонування муніципальної влади, знайшли своє відображення у наукових доробках багатьох вітчизняних фахівців у галузі конституційного і муніципального права, зокрема, М.О.Баймуратова, Ю.Ю.Бальція, О.М.Бориславської, І.А.Галіахметова, Л.В.Голяк, В.П.Гробою, І.В.Дробуш, Б.Я.Кофмана, В.В.Кравченка, С.В.Малікова, І.Л.Литвиненко, П.М.Любченка, О.В.Марцеляка, М.П.Орзіха, В.Ф.Погорілка, М.О.Пухтинського, В.А.Стрильчука, Г.Г. Та наджи та інших. На тлі значної кількості наукових розробок, спрямованих на удосконалення місцевого самоврядування, привертає увагу порівняно нечисленна література, присвячена особливостям реалізації економічних прав

людини у сфері місцевого самоврядування. У сучасний період спостерігається гострий інтерес представників вітчизняної науки конституційного права до дослідження проблеми реалізації та захисту прав людини в умовах ринкової економіки. Численні наукові розвідки присвячені окремим видам прав людини та їх систематики (громадянських, політичних, © О.В. Батанов, 2019 *Oleksandr Batanov, D r. hab. in Law, Professor, Leading Researcher of V.M . Koretsky Institute of State and Law of the N AS of Ukraine

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО.

МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

економічних, соціальних, культурних, екологічних тощо). Проте в цих роботах недостатньо досліджені муніципально-правові проблеми становлення, реалізації та гарантування економічних прав людини. Формулювання мети статті.Виходячи з цих міркувань, мета даної статті полягає в тому, щоб дослідити муніципально-правові аспекти інституціоналізації та реалізації економічних прав людини у сфері місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу.Сучасний стан суспільного універсуму і його специфічні прояви приво -

дять до формування нової методологічної культури, пов'язаної з парадигмальними зрушеннями в ній, до пошуків іманентних проєктів втілення в життя загальнолюдських цінностей, вирішення життєво важливих проблем сучасної цивілізації. Так, у сучасній філософії робиться закономірний висновок щодо необхідності розробки теоретичних інновацій соціально-філософської рефлексії, мета яких – побудова цілісного образу людини, опис механізмів, які забезпечують цю цілісність, проникнення в структуру людської особистості, максимально точне відтворення об'єктивних зв'язків і зведення їх у єдину теоретичну картину світу, що можливо на основі методології соціального гуманізму. Тобто проблема людини починає ставати тим вузлом -

вим пунктом, до якого мають стягуватися всі елементи наукового дослідження 1. Не є винятком з цього система економічних явищ, інститутів і процесів, які відбуваються як на глобальному і національному рівнях, так і у локально-регіональному вимірах життєдіяльності людини та її асоціацій за місцем проживання – територіальних громад.

Дискусії навколо таких універсальних категорій сучасного конституціоналізму, як рівність, свобода, справедливість в сучасних умовах все частіше йдуть у контексті їх відповідності економічним ринковим відношенням. Так, рівність тлумачиться як рівне право кожного вступати в договірні відносини і володіти власністю, в свободі вбачається насамперед свобода господарської діяльності, справедливість обговорюється у зв'язку з проблемою ефективного перерозподілу доходів тощо. На думку сучасних філософів, передумовою всіх свобод особистості виступає економічна свобода, зі знищенням якої неминує зникають й інші свободи.

У результаті можливі лише певні поєднання політичного та економічного устрою суспільства, за яких може бути забезпечена свобода людини 2. На наш погляд, такий концептуальний підхід дає змогу дослідити не лише цінність людської особистості як категоріальний синтез соціально-філософської методології, а й проаналізувати людину, її життя, права і свободи, честь і гідність у контексті сучасного конституціоналізму, конституційної економіки, муніципалізму та муніципальної влади як ціннісної детермінанти демократичного

розвитку не лише суспільства й держави, усіх їх систем та інститутів, а й територіальних громад, у тому числі і в економічному вимірі їх існування та функціонування.

У цьому контексті формування істинного уявлення про людину, її права і свободи з наступним його аналізом у незмінній формі здійснюється за допомогою рефлексивної методики, що створює безпосередній зміст соціально-філософської теорії та юридичної антропології. Нове бачення сучасної людини у контексті становлення, з одного боку, явищ та процесів конституційної економіки та ринкових відносин та, з іншого боку, інститутів локальної демократії й інституціоналізації муніципальної влади, детермінує вимоги її переорієнтації до суто людських проблем – по суті проблем місцевого значення, дослідити які можна за рахунок специфічної комбінації методів і особливого понятійного апарату соціальної філософії, соціології, політології, політекономії, психології та сучасної юридичної теорії. Онтологічний, гносеологічний, логіко-історичний, діалектичний, синергетичний, феноменологічний, герменевтичний, системний, структурний, функціональний методи становлять основу методології і допомагають побудувати цілісну систему знання про людину, що сприяє її адекватному розумінню у всіх складних взаєминах зі світом, суспільством, державою, місцевими співтовариствами та іншими індивідами ³.

На наш погляд, найбільш рельєфно проявляється та знаходить свою апробацію ідея цінності людської особистості, її прав та свобод (у тому числі й економічних) на локальному рівні – у межах територіальних громад та процесах інституціоналізації муніципальної влади. Адже визнання та становлення в Україні місцевого самоврядування, глибокі економічні й політичні перетворення в суспільстві і формування на цій основі нової демократичної державності безпосередньо пов'язані з виробленням і практичною реалізацією принципово нових для нас підходів до індивідуальних та колективних прав людини, до вирішення як загальнодержавних, так і регіональних, а також місцевих проблем у різних сферах суспільного життя, у тому числі

й економічній. Не викликає сумнівів, що сталий розвиток територіальних громад та ефективне функціонування муніципальної влади, в цілому формування муніципалізму, залежать від рівня розвитку економіки у державі, рівня життя людей, соціальної структури суспільства тощо. Тому економічними гарантіями муніципальної влади та прав людини у сфері місцевого самоврядування виступають економічна система суспільства, в основі якої знаходяться принципи ринкової економіки; єдність економічного простору; вільне переміщення товарів, послуг та фінансових коштів; підтримка конкуренції, свобода економічної діяльності, підприємництва та праці; визнання, плюралізм, рівноправність та рівний захист різних форм власності, у тому числі

комунальної власності. У цьому контексті, відзначаючи роль права в розвитку економічної основи не лише суспільства в цілому, а й територіальних громад (колективних суб'єктів муніципальних економічних відносин) та їх членів – мешканців сіл, селищ, міст (індивідуальних суб'єктів відповідних відносин), слід підкреслити провідну і системоутворюючу роль конституційного права в механізмі правового регулювання економічних відносин, 69 Часопис Київського університету права • 2019/4

яке в своїх нормах закріплює не лише вихідні засади економіки, форми власності, економічні основи суспільних відносин і в цілому економічної системи, а й фундаментальні економічні гарантії місцевої демократії. Фактично питання економічного ладу держави, суспільства та територіальних громад є одними з головних у предметі конституційного регулювання, оскільки економіка, будучи базисом суспільства, визначає тенденції розвитку його політичних та інших інститутів ⁴.

Діяльність людей вимагає від держави певних гарантій, насамперед в економічній сфері, закріплення яких вимагає високого конституційного рівня. Держава закріплює гарантії діяльності різних суб'єктів економічних зв'язків, встановлює порядок і процедури, форми та механізми їх забезпечення та гарантування, у тому числі й у муніципально-правовому вимірі. Адже в суспільстві, особливо у тому, в якому діють принципи та інститути ринкової економіки, юридичне оформлення економічних прав і зобов'язань господарюючих суб'єктів набуває надзвичайного значення, тому роль держави як гаранта і арбітра відносин між учасниками економічних зв'язків значно зростає ⁵. Водночас саме держава є ключовим гарантом місцевого самоврядування -

ня, сталого розвитку територіальних громад та їх організаційної і функціональної самостійності, у тому числі й у сфері економіки та господарювання. Водночас не можна не відзначити і зворотну реакцію. По суті, вплив

економічних і конституційних про цесів є двостороннім. Економіка активно впливає на як на державність у цілому, конституцію і конституцій ний лад, так і на стан, розвиток та функціонування територіальних громад. Конституція впливає на еконо мічний характер конституційної системи, залежить від рівня економічного розвитку і одночасно на еконо мічну динаміку (в тому числі й економічне життя територіальних громад та їх членів – авт.). За великим рахунком, еволюція конституціоналізму – це частина еволюції, як держави, так і суспільства та його систем

(політичної, економічної, соціальної, духовної та ін.), розвитку його продуктивних сил і інтелектуального досвіду. Якісне посилення державного втручання в економіку, соціалізація економічних процесів і відображення цього в конституційному законодавстві зумовлені розвитком матеріальних можливостей виробництва, індустріальним духом часу 6.

Поряд із тим іманентною ознакою сучасного конституціоналізму є муніципалізм. Адже муніципаліза ція конституційного життя та конституційного права, передусім маючи вихід на локальний рівень, торкається усіх процесів трансформації та модифікації публічної влади в умовах демократизації держави і суспіль ства. У цьому аспекті муніципалізм, акумулюючи усі ідейні установки, системні якості, ознаки та атрибути конституціоналізму, є його концептуальним та інституціональним базисом на локальному рівні функціонування соціуму. Саме такий вимір муніципальної демократії, як продукт локальної громадянської активності самого населення, автоматично програмує не лише демократичний політичний режим у державі та суспіль -

стві, а й закладає підвалини його економічного розвитку та стабільності. Тільки у тій країні, в якій визнається, існує, практикується та усебічно гарантується місцеве самоврядування та основоположні цінності муніципалізму, як правило, може сформуватися алгоритм, згідно з яким законодавча влада обирається демокра тично, виконавча влада їй підконтрольна та відповідальна (політичний аспект), а економіка є розвинутою, ринковою, сталою тощо.

Звернемо увагу на ще один момент, який актуалізує питання взаємодії економіки, прав людини, держа ви, суспільства та територіальних громад, проблеми реалізації економічних прав і свобод людини у сфері місцевого самоврядування, економічного виміру місцевого самоврядування в цілому. Важливим чинником та умовою такої кореляції є громадянське суспільство. Адже проголошення і послідовна реалізація консти туційних принципів регулювання економічних відносин є свідченням того, що засади конституційного ладу, основні напрями державної політики в галузі економічного розвитку, права і свободи людини і громадянина взаємопов'язані між собою і, в свою чергу, залежні від інститутів економічної організації громадянського

суспільства, в яких знаходить своє втілення досягнутий рівень економічної свободи суспільства і кожної осо бистості окремо. В економічному вимірі громадянське суспільство є суспільством цивілізованих ринкових відносин. Тому формування цивілізованого ринку є найважливішою умовою реалізації основоположних принципів конституційного ладу, конституційних прав і свобод людини і громадянина, формування громадянського суспільства в цілому. А це можливо тільки на основі послідовного проведення в життя принципів плюралізі му форм власності і рівних можливостей їх правового захисту, забезпечення свободи праці як основи функ ціонування будь-якого суспільства і гарантування захисту від безробіття, гарантування свободи підприєм -

ництва та іншої не забороненої законом економічної діяльності тощо. При цьому слід усвідомлювати, що громадянське суспільство може сформуватися, оптимально функціонувати та розвиватися виключно за умо вою наявності місцевого самоврядування і розвинутих муніципальних свобод. Територіальні громади є одними з ключових суб'єктів громадянського суспільства, а місцеве самоврядування – фактором його фор мування, існування та розвитку, у тому числі в економічному вимірі.

Єдність цих та інших факторів забезпечує нову якість економічних відносин і місце людини, її прав і свобод в даній сфері. Квінтесенція цієї нової якості – це ринок, який, за М. Фрідманом, є «безпосереднім компонентом свободи». Слід погодитися з цим економістом в тій частині, що економічний устрій сприяє роз витку вільного суспільства двояко. З одного боку, свобода економічних відносин сама по собі є складовою свободи в широкому сенсі, тому економічна свобода є самоціллю. З іншого боку, економічна свобода – це також необхідний спосіб досягнення свободи політичної, оскільки вона відокремлює економічну владу від політичної і, таким чином, дозволяє одній служити протиположною іншій 7. Одночасно це дає змогу з'єднати воє -

дино свободу і підприємництво, економіку і самоврядування населення в рамках демократично структурованого громадянського суспільства. При цьому самі права особистості (включаючи громадянські, політичні та економічні) стають важливим способом економічного розвитку суспільства 8.

У силу цього місцеве самоврядування фіксує в собі не лише політичні, духовно-моральні цінності та соціальні досягнення людства в будь-якій галузі суспільного розвитку, а й стає найбільш чутливою матерією його економічного зростання або занепаду. Також на цьому рівні організації публічної влади відбувається діалектичне поєднання волі законодавця з конкретними інтересами місцевого населення, яке стає не лише первинним суб'єктом локальних конституційно-правових відносин, а й основним суб'єктом адміністративно-правових відносин, що є однією з системоутворюючих характеристик місцевого самоврядування. Особливо відчувається така кореляція у соціально-економічній сфері, яка миттєво реагує на будь-які економічні

трансформації у суспільстві та державі. Не менш яскраво та рельєфно ілюструють феномен взаємозв'язку між економікою, державою, місцевим самоврядуванням та правами людини принципи конституційного регулювання економічних відносин та принципи місцевого самоврядування. Адже, як свідчить досвід конституційного регулювання економічних відносин сучасних держав, свобода економічної діяльності забезпечується в рамках єдиного економічного простору. Даний принцип, незважаючи на відсутність його прямої фіксації в Конституції України, так і, власне кажучи, з огляду на те, що саме поняття «єдиний економічний простір» не належить до числа правових, на нашу думку, генетично, концептуально та інституційно взаємопов'язаний і зумовлений телеологічною

установкою на зміцнення громадянської злагоди на землі України (Преамбула Конституції України), забезпечення єдності і цілісності державної території, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів (ст. 132 Конституції України) тощо. У контексті реалізації даних конституційних приписів, а також формування економічних основ конституційного ладу, саме врахування механізму і процесів інституціоналізації єдиного економічного простору, на що вказується в багатьох наукових публікаціях, допомагає по-новому підійти не лише до вирішення питання про виявлення форм просторової організації економічної системи суспільства 9, а й, з одного боку, до процесів реалізації прав людини, у тому числі в економічній сфері, та, з

другого боку, формування місцевого самоврядування та функціонування ефективних моделей (у тому числі й господарсько-економічної) самоорганізації територіальних громад. У вітчизняній літературі економічний простір, як правило, розглядається як сукупність інституціоналізованих формальними і неформальними нормами і правилами економічних відносин між учасниками – економічними суб'єктами (бізнесом), домогосподарствами, державою – з приводу створення, розподілу і перерозподілу власності між територіально відокремленими політико-адміністративними утвореннями в процесі використання територіально закріплених економічних ресурсів. Отже, зміст інституціоналізації економічного простору полягає в еволюційному формуванні сукупності інституціональних одиниць, об'єднаних спіль-

ною територією створення ціни, закріпленої відповідним політико-адміністративним поділом; загальними соціокультурними стереотипами, в тому числі системою формальних і неформальних норм, правил, традицій, звичаїв економічної поведінки; спрямованістю на забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку загальної території на основі оптимальної взаємодії¹⁰.

У зв'язку з цим сутність даного принципу виражається насамперед у прагненні народу бачити територію суверенної держави як своєрідний загальний ринок з єдиними правилами гри. Так, наприклад, даний принцип означає, що на території держави визнаються недійсними акти органів влади і управління, а також рішення посадових осіб, що обмежують рух товарів, робіт і послуг на внутрішньому ринку країни. При цьому слід мати на увазі, що основу функціонування єдиного економічного простору становить об'єднання інтересів виробників і власників, спрямоване на реалізацію їх господарсько-економічних інтересів. Зазначе на інтеграція можлива тільки в умовах вільного руху товарів, грошових коштів, робочої сили та інформації,

що, власне кажучи, і гарантується, крім зазначених вище, положеннями Конституції України про існування єдиної грошової одиниці України – гривні (ст. 99 Конституції України); встановлення правового режиму власності; правових засад і гарантій підприємництва; правил конкуренції та норм антимонопольного регулювання; основ зовнішньоекономічної діяльності; загальних принципів бюджетної системи, системи опо

даткування, податків і зборів; основ створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків виключно законом (ст. 92 Конституції України).

Актуальність та важливість цього принципу конституційного регулювання економічних відносин набуває ще більшого значення та звучання в аспекті взаємодії з принципами місцевого самоврядування, насамперед його повсюдності, за яким місцеве самоврядування на всіх рівнях має здійснюватися по всій Україні, що означає відсутність територій, на які не поширюється юрисдикція органів місцевого самоврядування.

Вказаний принцип є частиною загального принципу повсюдності публічної влади, який передбачає також повсюдність державної влади. На наше переконання, саме в результаті поглиблення взаємозв'язків між суспільством, державою, публічною владою, у тому числі місцевим самоврядуванням, з одного боку, та ринком, підприємцем, виробником, з іншого боку, що можливо тільки в умовах вільного руху товарів, капіталів, робочої сили та інформації, формується єдиний (ринковий) економічний простір, а також створюються оптимальні умови для реалізації усіх економічних прав та свобод, у тому числі й на муніципальному рівні функціонування соціуму.

Тому перед сучасною українською державою постає важливе завдання – утворення, насамперед за допомогою законодавства, умов для прояву громадських, самодіяльних начал у територіальному вимірі. 7 1 Часопис Київського університету права • 2019/4

Саме умов, а не рамок, оскільки такі прояви можливі лише за наявності спільного інтересу та свободи участі. У цьому сенсі місцеве самоврядування – ідеальна сфера, де стає можливим подолання взаємного відчуження, соціальної самотності людей. Будь-яка людина потребує ідентифікації, ототожнення себе із певною суспільною групою. Територіальна спільність, у певному сенсі сусідство відкриває для цього широкі горизонти та в той же час не вимагає від особистості тоталітарного підпорядкування групі, внаслідок чого місцеве самоврядування виступає найбільш наближеним до людини рівнем організації публічної влади та найкращою майстернею для вирішення більшості громадських проблем.

Водночас питання про рівень та якість життя людини – це не тільки соціально-економічне, а й політичне питання. Воно здійснює глибокий ідеологічний вплив на суспільну свідомість, демонструючи переваги тієї чи іншої соціально-економічної системи. Історичний досвід свідчить про те, що найбільш швидко та успішно розвиваються ті системи, в яких утворені найкращі можливості для розвитку і застосування творчих сил людини та де існують умови для саморозвитку суспільства й особистості. В умовах демократії влада, у кінцевому підсумку, – це не панування осіб, наділених владними повноваженнями, а служіння цих осіб на користь загального блага. Саме у цьому полягає, з одного боку, демократичний вимір влади, а з другого – її моральний імператив.

Висновки. Дослідження як прав людини в цілому, так і економічних прав і свобод зокрема, в контексті місцевого самоврядування, так саме як і концептуалізація місцевого самоврядування крізь призму конституційної економіки, ринкових відносин, економічної безпеки тощо є одним з найактуальніших завдань юридичної науки. Це має не тільки науково-теоретичне значення, а й насамперед практичну значущість: і з точки зору розвитку законодавства, і в плані вирішення конкретних питань формування реального місцевого самоврядування та становлення ринкових відносин, утворення ефективних механізмів забезпечення економічних прав людини за місцем проживання.

1 Грецова О.Г. Людина як мета і предмет соціально-філософської рефлексії: автореф. дис. ... канд. філос. наук. Запоріжжя, 2003. С. 7. 2 Сорочайкин А.Н. Человек в системе социально-экономических отношений: взаимодействие социально-антропологического и экономического подходов в изучении социальной реальности: автореф. дис. ... д-ра филос. наук: 09.00.11, 2007. С. 9.

3 Див. детально про це: Грецова О.Г. Общенаучные принципы и методы адекватного понимания человека в философской антропологии. Нова парадигма. Альманах наукових праць. Запоріжжя: Просвіта, 2000. Вип. 15. С. 23–29. 4 Лошчихін О.М. Конституційна економіка та економічні функції сучасної держави в умовах глобалізації: концептуальний аспект Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools, 26(2), С. 239–246. URL : <https://farplss.org/index.php/journal/article/view/337> (дата звернення

01.11.2019) 5Фетисова В.А. Правовое регулирование экономики постсоциалистических государств: автореф. дис. ... канд. юрид.

наук: 12.00.01. Москва, 2008. С. 10. 6 Мау В. Конституционное регулирование социально-экономических отношений. Вопросы экономики. 1994. № 4. С. 27–30. 7 Фридмен М., Хайек Ф. О свободе. Пер. с англ. / под ред. А. Бабица. Минск: Полифакт-референдум, 1990. С. 8, 9–10.

8 Элстер Й. Влияние прав человека на экономическое развитие. Российский бюллетень по правам человека. 1994. Вып. 4.

С. 11–25.

9 Галяс В.І. Генезис теорії економічного простору. Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. 2007. № 12. С. 177–182; Тюнен фон И. Изолированное государство. Москва: Эконом. жизнь, 1926. 329 с.; Фомін С.

«Європейський вибір» та «Інтеграція в Євразію». Єдиний економічний простір: Спроба поєднати непокінчене? Політика і час. 2003. № 2. С. 71–81; Чекмарев В.В. К теории экономического пространства. Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. 2001. № 23. С. 25–38 та ін.

10 Логвиненко О.О. Економічний простір в системі категорій інституційної архітектури. Сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL:

<http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natural/vkhnu/Ekon/802/08loeco.pdf> (дата звернення:

01.11.2019).

Список використаних джерел

1. Hretsova, O.H. (2003). Liudyna yak meta i predmet sotsialno-filosofskoi refleksii: avtoref. dys. ... kand. filos. nauk. Zaporizh zhia [in Ukrainian]. Sorochajkin, A. N. (2007). C helovek v sisteme social'no-jekonomicheskikh otnoshenij: vzaimodejstvie social'no-antropologicheskogo i jekonomicheskogo podhodov v izuchenii social'noj real'nosti: avtoref. dis. ... d-ra filos. nauk: special'nost' 09.00.11 – social'naja filosofija. C heboksary [in Russian].
2. Grecova, O.G. (2000). Obshtenauchnye principy i metody adekvatnogo ponimaniya cheloveka v filosofskoj antropologii. Nova paradyhma. Almanakh naukovykh prats. Zaporizhzhia: Prosvita. 15, 23–29 [in Russian]. Loshchykhin, O.M. (2018). K onstytutsiina ekonomika ta ekonomichni funktsii suchasnoi derzhavy v umovakh hlobalizatsii:
3. kontseptualnyi aspekt Fundamental and Applied Researches in Practice of Leading Scientific Schools. 26 (2). URL : <https://farplss.org/index.php/journal/article/view/337> [in Ukrainian]. Fetisova, V.A. (2008). Pravovoe regulirovanie ekonomiki postsocialisticheskikh gosudarstv: avtoref. dis. ... kand. jurid. nauk:
4. special'nost' 12.00.01 – teoriya i istoriya prava i gosudarstva; istoriya uchenij o prave i gosudarstve. Moskva [in Russian]. Maу, V. (1994). K onstitucionnoe regulirovanie social'no-jekonomicheskikh otnoshenij. Voprosy ekonomiki. 4, 27–30 [in Russian].
5. Fridmen, M., Hajek, F. (1990). O svobode. Per. s angl. [pod red. A. Babicha]. Minsk: Polifakt-referendum [in Russian]. Jelster, J. (1994). Vlijanie prav cheloveka na jekonomicheskoe razvitie. Rossijskij bjulleten' po pravam cheloveka. 4, 11–25 [in Russian].
6. Halias, V.I. (2007). Henezys teorii ekonomichnogo prostoru. Naukovyi visnyk Volynskoho derzhavnogo universytetu imeni Lesi Ukrainsky. 12, 177–182 [in Ukrainian]. 7 2 Конституційне право. Муніципальне право
7. Tjunen, fon I. (1926). Izolirovanoe gosudarstvo Moskva: Jekonom. zhizn' [in Russian]. Fomin, S. (2003). «Yevropeiskiy vybir» ta «Intehratsiia v Yevraziu». Yedyniy ekonomichnyi prostir: Sproba poiednaty nepoied nuwane? Polityka i chas. 2, 71–81 [in Ukrainian].
8. Chekmarev, V.V. (2001). K teorii jekonomicheskogo prostranstva. Izvestija Sankt-Peterburgskogo universiteta ekonomiki i finansov. 23, 25–38 [in Russian]. Lohvynenko, O.O. Ekonomichnyi prostir v systemi katehoriy instytutsiinoi arkhitektoniky. Sait Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/Portal/natural/vkhnu/Ekon/802/08loeco.pdf> [in Ukrainian].
9. Резюме Батанов О.В. Економічні права у сфері місцевого самоврядування: муніципально-правові аспекти інституціоналізації та реалізації. У статті розглядаються муніципально-правові проблеми становлення, реалізації та гарантування економічних прав людини. Розглядаються роль та значення інститутів місцевого самоврядування в умовах формування ринкової економіки.
10. Стверджується, що тільки у тих державах, в яких визнається, існує, практикується й усебічно гарантуються місцеve самоврядування та основоположні цінності муніципалізму, як правило, може сформуватися алгоритм, згідно з яким законодавча влада обирається демократично, виконавча влада їй підконтрольна та відповідальна (політичний аспект), а

економіка є розвинутою, ринковою, сталою тощо.

11. Ключові слова: місцеве самоврядування, територіальна громада, економічні права, ринок, конституційна економіка,
12. громадянське суспільство. Резюме Батанов А.В. Экономические права в сфере местного самоуправления: муниципально-правовые аспекты институционализации и реализации. В статье рассматриваются муниципально-правовые проблемы становления, реализации и гарантирования экономических прав человека. Рассматриваются роль и значение институтов местного самоуправления в условиях формирования рыночной экономики. Утверждается, что только в тех государствах, в которых признается, существует, практикуется и всесторонне гарантируется местное самоуправление и основополагающие ценности муниципализма, как правило, может сформироваться алгоритм, согласно которому законодательная власть избирается демократично, исполнительная власть ей подконтрольна и
13. ответственна (политический аспект), а экономика является развитой, рыночной, постоянной и тому подобное. Ключевые слова: местное самоуправление, территориальная громада, экономические права, рынок, конституционная экономика, гражданское общество.
14. Summary Oleksandr Batanov. Economic rights in the sphere of local self-government: municipal legal aspects of institutionalization and implementation. The article discusses the municipal legal problems of the formation, implementation and guarantee of economic human rights.
15. The role and importance of the institutions of local self-government in the conditions of the formation of a market economy are examined. It is proved that the sustainable development of territorial communities and the effective functioning of municipal authorities depend on the level of economic development in the state, the standard of living of people, the social structure of society, and the like.
16. Therefore, the economic guarantees of the municipal government and human rights in the field of local self-government are the economic system of society, which is based on the principles of a market economy; unity of economic space; free movement of goods, services and financial resources; support for competition, freedom of economic activity, business and labor; recognition, pluralism, equality and protection of various forms of ownership, including communal ownership.
17. The author believes that local self-government not only captures the political, spiritual and moral values and social achievements of mankind in any social development, but also becomes the most sensitive matter of its economic growth or decline. Also at this level of public authority organization there is a dialectical combination of the will of the legislator with the specific socio-economic interests of the local population.
18. It is argued that only in those states in which local self-government and fundamental values of municipalism are recognized, exist, practiced and comprehensively guaranteed, as a rule, can an algorithm be formed according to which the legislative branch is elected democratically, the executive branch is controlled and accountable to it (political aspect), and the economy is developed, market, constant, and the like.
19. It is concluded that the study of human rights in general and of economic rights and freedoms in the context of local self-government, as well as the conceptualization of local self-government through the prism of constitutional economy, market relations, economic security, etc. is one of the most pressing tasks of legal science. This has not only scientific and theoretical significance, but also, first of all, practical significance: both from the point of view of developing legislation, and in terms of resolving specific issues of the formation of real local self-government and the establishment of market relations, the formation of effective mechanisms for ensuring economic human rights in the community.
20. Key words: local government, territorial community, economic rights, market, constitutional economy, civil society. 7 3 Часопис Київського університету права • 2019/4

Файли матеріалу

[Оригінальний файл автора](#)